

EUROPA

NEAMUL ROMANESC

Foia Miscarii Române pentru Unitatea Europei

POLITICA

CONFERINȚA SECURITĂȚII EUROPENE MOBILIZAREA EXILULUI ROMANESC

Conferința șefilor celor nouă state europene, ținută la 19 oct. la Paris, a fost pentru mine o teribilă decepție. Ea s-a ocupat de o uniune monetară, de o politică socială și regională, ba chiar și de o «Uniune» europeană în 1980, dar nu s-a ocupat de esențial: de ARMATA EUROPEANĂ, de apărarea Europei și de REINTEGRAREA EI ÎN FRUNTĂRIILE EI GEOGRAFICE naturale.

Cu toate că, la 22 nov. încep la Helsinki lucrările pregătitoare ale Conferinței Securității Europene, șefii celor «nouă» state nici nu au discutat această problemă, pentru a-și defini o poziție și o doctrină comună și a vorbi cu o voce UNICĂ ȘI PŪTERNICĂ (vocea Europei). Totul s-a petrecut ca și când cărțile de la Helsinki sunt jucate dinainte, ca și când viznarea de la Yalta va fi recunoscută și garantată de întreaga Europă, ca și când actualul status-quo european va fi implicit, și dinainte, recunoscut, și de facto și de jure.

Acastă atitudine trădează nu numai incapacitate și inconștiență dar și lașitate și egoism.

Rușii — încolțiți de chinezi — cer această conferință de 18 ani, ca să-și asigure dominația răsăritului Europei și spatele pe frontul european. Țările din răsăritul Europei — unele ca România și Jugoslavia, cu voce tare — altele, în taină și cu buzele tremurînde, așteaptă de la conferință de la Helsinki recistigarea libertăților pierdute la Yalta, complecta lor independență militară, politică și economică, precum și dreptul de a-și făuri singure destinul lor european.

Statele Unite vor să vadă renăscînd — de la Conferința Securității — o Europă Unită, puternică și hotărîită, care să joace rolul mondial ce-i revine în restructurarea echilibrului de forțe. Ele vor ca Europa să-și asigure singură apărarea ei militară și politică. Si — personal cred — Președintele Nixon ar dori să asigure țărilor din răsăritul Europei un statut de neutralitate, adică mai puțină dependență de Moscova și mai multă libertate, în toate domeniile.

Dar Europa celor «nouă» ce vrea? Afaceri, prosperitate și comoditate. Armata europeană? Ea costă. Independența țărilor sarcelite? Dece ar îndispupe pe ruși, cînd comerțul lor anual este de șase bilioane de dolari, cu acest bloc socialist, față de numai 200 milioane pe an, cu cel american. Primum vivere... Deaceia cei «nouă» tac.

Dar noi românii români de pretutîndeni — nu putem, nu avem voie să tăcem. Noi știm că la Helsinki se joacă nu numai soarta Europei ci și soarta țării noastre. Deaceia noi românii, împreună cu celelalte exiluri, trebuie să strigăm și să scriem cît și cum putem. Trebuie să ne adresăm direct opiniei publice mondiale atacînd cu inteligență și curaj TOATE PROBLEMELE. Prin articole conferințe, adunări, memorii oamenilor politici, gazetari, miniștri de externe etc. etc. să punem răs-picat toate problemele și să cerem răs-picat dreptul elementar și absolut al popoarelor noastre la autodeterminare.

În acest sens trebuie scris și spus, în fiecare zi și prin toate mijloacele:

1. Că Uniunea Sovietică dorește această conferință a securității europene ca să i se recunoască cuceririle și zonele de influență în Europa, adică o nouă Yalta.
2. Că Occidentului nu trebuie să-i fie frică de Rusia, aceasta dorînd conferința pentru că E. SLABA nu pentru că e tare. Fa vrea să-și acopere spatele în Europa față de conflictul inevitabil cu China, conflict teritorial (pînă-n 1858 Siberia

Orientală, de șapte milioane de km. 2, era chineză).

3. Că falimentul agriculturii sovietice, imensa ei nevoie de capital și investiții, enorma ei întîrziere tehnologică, setea de independență națională a sateliților și dificultățile crescînde cu aceștia, pun Uniunea Sovietică într-o poziție de slăbiciune și inferioritate de care trebuie profitat pentru a se asigura o pace justă, durabilă și o Europă întregită și viabilă.

4. Arătați că o pace durabilă — în special în Europa — implică:

- a) NEUTRALIZAREA EUROPEI DE RASARIT, garantare absolutei independențe a acestor țări, desființarea blocurilor militare, politice naționale.
- b) GARANȚAREA COLECTIVĂ a independenței țărilor din răsăritul Europei și neamestecul în treburile lor interne (doctrina Brejnev).
- c) Dreptul absolut al acestor țări de a-și făuri propriul lor destin, asociindu-se la Europa, economic, cultural, științific și, mai tîrziu, politic.
- d) Proclamarea unei adevărate Magna Charta a Europei, prin care să se proclame solemn, dar CU GARANȚILE RESPECTIVE, drepturile omului, libera circulație a ideilor, a oamenilor, a informațiilor și bunurilor.
- e) GARANȚII contra subversiunii sovietice — prin Kominform, ori alte forme degizate — nu numai în țările satelite, dar în întreaga Europa.

Si nu uitați — frați români — să le amintiți, chiar dacă nu putem face nimic practic, că Basarabia și Bucovina sînt trup, din trupul multimilenar al neamului românesc, că setea de expansiune rusească este aceeași de la Petru cel Mare pînă în zilele noastre și, că invazia României, în 1944, a fost a 13-a. în ultimii 260 de ani.

Este cred, tot ce noi putem face. Așa să ne ajute Dumnezeu.

Nicolae Baciu
Le Cannet, 10 nov. 1972

RICHARD NIXON REALES ȘI EUROPA

Pe calendarul internațional al lui Richard Nixon, la începutul rundeii a doua la Casa Albă, sunt scadențe principale și fiecare constituie un obiectiv de bază în programul de politică externă a președintelui. Prima este de sigur lichidarea durerosului rășboi din Vietnam, scontat pentru sfîșșitul acestui an, a doua, — socotită un eveniment spectacular-vizita lui Leonid Brejnev în U.S.A.

Dar cea de a treia cîreia Casa Albă îi atribuie, într-o perspectivă de lungă scadență, o majoră semnificație, este reluarea «dialogului cu Europa». Între februarie și martie Nixon a proiectat să viziteze capitalele principalilor săi aliați atlantici: Londra, Paris, Bonn și Roma, cu o oprire la Bruxelles, sediul cartierului general NATO și al organelor comunitare. Turneul european din '73 va diferi mult de cel din '69, după alegerea sa ca președinte. Noutatea constă în faptul că acum, pentru prima dată, dialogul cu Europa este conceput și plasat de americani în cadrul unei strategii «multipolare». Premiza a fost foarte explicită în celebrul discurs de la Kansas City, în iunie '71, cînd președintele Nixon a deliniat configurația unei lumi cu cinci mari «centre de putere»: U.S.A., URSS China, Europa Occidentală și Japonia. În 1972, Washingtonul a inițiat multipolarismul prin includerea Chinei în triunghiul de forțe mondiale. În '73, strategia lui Nixon vizează un «triunghi economic»: USA, Europa și Japonia (un voiaj la Tokio al președintelui american

este programat pentru toamna lui 73), paralel cu care și de o semnificație majoră este «echilibrul politic mondial». H. Kissinger a inițiat deja întocmirea unui Memorandum. Din surse neoficiale se indică criteriile principale ale poziției americane actuale privitor la Europa: planul politico-strategic și planul economic.

Americanii consideră o «interdependență a securității» între cele două arii ale Occidentului. În acest sens Europa trebuie să-și facă intrarea ca interlocutor cu propria sa personalitate, la Conferința pentru Securitate și cooperare europeană de la Helsinki, și la discuțiile privitoare la reducerea balanțală a forțelor militare, începute între americani și ruși. La Helsinki, poziția luată de reprezentanții americani s-a plasat, așa după cum am văzut, pe această linie. Si este explicabil să fie așa din moment ce securitatea euro-americană este indivizibilă și America s-ar bucura ca rolul ei de gardian al Europei să fie preluat de însăși europenii.

Dar, dacă pe plan politico-strategic nu ne așteptăm la disonanțe, planul economic american va avea în mod cert unele consecințe neplăcute pentru Piața Comună, pentru Europa celor «nouă». Obiectivul principal declarat de guvernul Nixon constă într-o serie de garanții că Piața Comună nu devine o «zonă din ce în ce mai închisă», ducând la o involuție protecționistă. Pentru a evita confruntarea directă, Washingtonul a ales o tactică nouă: discuții bilaterale cu țările europene, pentru realizarea unor «alianțe paritare» și paralel cu aceasta, introducerea problemelor economice euro-americane în «echilibrul economic internațional». Așa se explică tactica adoptată de Washington la reuniunea din octombrie a Fondului Monetar Internațional, tactică conciliantă și totodată constructivă. De fapt astăzi America dorește să accelereze negocierile pentru revenirea la un mecanism internațional eficient în câmpul monetar. O altă strategie pentru coordonarea stabilă a economiilor occidentale, este planul american de «liberalizarea schimburilor» ce intenționează să-l prezinte, în primăvară, în cadrul GATT-ului.

Abia reales, Nixon a și trimis o echipă de specialiști în Europa. Noul ambasador pe lângă Piața Comună J.A. Greenwald, ambasadorul pe lângă GATT, Pearee și trimisul său special William D. Eberle (un fel de Kissinger al schimburilor economice) au propus simultan abolirea tarifelor la produsele industriale, cu obiectivul ca în zece ani să se ajungă la abolirea tuturor tarifelor, inclusiv cele din delicatul sector al produselor agricole. Se știe însă foarte bine că țările alinate în Piața Comună au abolit barierele vamale în schimburile reciproce și că vor avea rezerve asupra noilor propuneri americane. Se prevăd deci discuții aprinse și deschise euro-americane.

I. Vex

EUROPA CULTURALĂ

TENDINTE ȘI PERSPECTIVE PENTRU UNIFICAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR

Europa, sub diversele ei aspecte, se conturează ca o entitate, ca o unitate de interese și tendințe. Pentru realizarea, pentru cristalizarea unității economice — sub multiplele ei compartimente —, precum și a unității politice și strategice, se impune o colaborare cât mai strânsă în domeniile culturii. Educația, ca element fundamental al culturii, a fost inclusă în programele de studiu a numeroase organisme cu caracter european.

Evoluția economică și socială a societății industriale moderne, «societatea post-industrială» este strâns legată la sistemul educațional, la progresul științei și al cercetării fundamentale și aplicate. Învățământul, la toate nivelele dar în primul rând cel superior, posedă o funcție socială mai importantă ca niciodată. Universitatea, ca fundament al învățământului superior, constituie o problemă — din ce în ce mai actuală. Ea este cel mai mult antrenată de evoluția socio-economică, mutația sa nu se produce fără contestații, fără traumatisme. S-a ajuns chiar, în unele țări la adevărate crize ale societății înseși. Această criză ține, în primul rând de necesitatea reconsiderării finalității învățământului

superior în raport cu bunăstarea indivizilor, a societății. Si, Europa, ca o entitate în devenire și conștientă de misiunea ce și-a asumat, a transformat învățământul superior într-un obiect de studiu și de experiment, la diverse nivele și sub variate forme. În ultimii ani, au avut loc numeroase mese rotunde, reuniuni, congrese, sesiuni plenare ale unor foruri competente cu caracter național și european, desbătând teme educative, cu intenția, declarată, de a elabora un sistem, de a întocmi un program comun de perspectivă. Țările europene, în interes propriu sau colectiv au început să lupte pentru remedierea numeroaselor lacune — variabile de la o țară la alta —, mai mari sau mai mici și cari au declanșat reacții mai mult sau mai puțin violente.

Universitatea, ca o formă a structurii sociale, are trei funcțiuni:

- funcția de «depozitară» a culturii
- prin activitatea de «cercetare» duce la desvoltarea culturii și
- efectuează «transformarea» acestei culturii în interesul întregii colectivități.

Problemele care se pun în domeniul universitar și care trebuie rezolvate cu efortul comun, coordonat, au apărut ca o consecință a schimbărilor fundamentale survenite în toate țările colectivității europene. Aceste schimbări caracterizează «evoluția» la care participăm, cu sau fără o componentă ideologică, politică. Aceste schimbări pot fi interpretate ca simptome ale acestei evoluții cu caracter moral și filozofic. Prin prisma acestor schimbări trebuie văzute reamenajările din domeniul educației în Europa viitoare.

Dacă dorim să creem un sistem european de învățământ superior, va trebui, în primul rând, să abordăm situația actuală în universitățile și instituțiile de învățământ superior cu caracter național. Vom găsi numeroase asemănări precum și numeroase deosebiri.

«Explozia învățământului» pare să caracterizeze toate țările europene. Cauzele și ineluctabilitatea acestui fenomen ca și consecințele lui au făcut numeroase obiecte de discuție: — Transformarea universităților în instituții de învățământ superior de «masă».

— Dificultățile — în primul rând de structură — legate de necesitatea de a face față creșterii bruște de efective. Resursele naționale sunt masiv, solicitate pentru a rezolva impasul și, aceasta pe termen scurt.

Dilema epocii noastre pare să fie următoarea:

Recrutarea de personal calificat și acoperirea creditelor implicate de realizarea construcțiilor universitare (clădiri și dotare tehnico-științifică pentru învățământ și cercetare) care, depășesc cu mult resursele economice ale statelor, ale societății, ale colectivității. Aceasta cu atât mai mult cu cât aceste eforturi sunt în continuă creștere, paralel cu știința și cu cercetările în societatea industrială modernă.

Apare imediat o soluție: reducerea numărului înscrșiilor, «numerus clausus». Ea a și fost aplicată în unele țări europene, ca o formulă a «planificării» (în țările socialiste), ca o necesitate națională, în țările occidentale. Măsura aceasta însă amenință gradul variabil de independență de care se bucură universitatea și celelalte instituții de învățământ superior. Dar țările ce au reușit pînă acum să evite aplicarea acestei clauze, nu au reușit să rezolve și problema. Si mai apare un aspect: planificarea intrărilor dintr-o țară are repercusiuni asupra țărilor vecine. «Mobilitatea» în cadrul european a studenților și a cadrelor, principiu de dorit în perspectiva inovațiilor educaționale, duce inexorabil la exportul măsurii «numerus clausus». Marea interdependență a învățământului superior european relevă imposibilitatea ca o țară să rezolve, singură aceste probleme.

După explozia învățământului, cu consecințele ei, mai apare o trăsătură comună în toate țările europene: agitația studentească, de diverse grade și sub diverse forme.

Aceste agitații, chiar dacă nu ating forme de paroxism, au cauze diferite. Efectul de frustrare pe care-l exercită structurile universitare tradiționale demodate și insuficiente, nu poate fi negat conflictul între generații dar, în unele țări studenții au îmbrăcat haine ideologice și politice militante, revendicative.

Fără de aceste asemănări, vom observa și unele deosebiri între țările europene și universitățile lor. De la o țară la alta – și uncori în interiorul aceleiași țări-atmosfera intelectuală pare să difere. Vedem confruntându-se conservatorismul cu radicalismul, dirijismul cu anarhismul aproape total.

Cu alte cuvinte, trebuie să admitem că universitatea în Europa, sau universitatea europeană, nu a luat o fizionomie, nici în relațiile între diversele facultăți nici în relațiile cu societatea, în ansamblu.

Se impune examinarea în comun a tendințelor naționale, supra-naționale și europene. Trebuie să ne întrebăm în ce măsură depunem efort pentru a înțelege aceste probleme într-o optică europeană. Va mai trebui să clarificăm în ce măsură realizăm coordonarea, sincronizarea, «europenizarea» proiectelor noastre. Intrând în concret, vom reuși să sincronizăm formarea profesională universitară printr-un conținut comun al materiilor de învățămînt în raport cu exigențele profesionale? Ce putem face pentru ușurarea mobilității diplomelor și a studenților? E posibilă echivalarea diplomelor și a certificatelor universitare în cadrul schimburilor profesionale europene? Putem trece la elaborarea unor indicatori, a unui cod valabil în ansamblul european? O altă întrebare foarte importantă se pune pentru toate țările europene: este sau nu posibilă investigarea unui sistem universitar de DIVIZIUNE A MUNCII și de ASISTENȚA MUTUALĂ?

Se impun a fi rezolvate cu prioritate mobilitatea studenților și cadrelor didactice și, legat strîns de aceasta, revizuirea metodelor de predare a limbilor străine la diversele eșaloane ale școlarității. Se cer, deasemenea, rezolvate obstacolele juridice și administrative ce stau în calea unei eventuale integrări, în primul rînd în legătură cu mobilitatea efectivelor, (socotită tot atît de prețioasă ca și schimbul de mărfuri).

Ideia unificării europene în domeniul învățămîntului superior nu se poate opri-socotind că am reușit să ajungem la acest țel – la formarea cadrelor cu pregătire corespunzătoare nivelului tehnic modern. Apare imediat întrebarea: aceste cadre, pregătite în comun (sau cu contribuție comună) vor fi folosite, ca în prezent, de fiecare țară pentru conaționali săi, sau se va permite o mai largă circulație a specialiștilor, un fel de «liber schimb» intereuropean? Răspunsul la această întrebare îl va da gradul de integrare europeană, sub multiplele ei laturi și în variatele ei faze evolutive.

Europaeus

ISTORIE

IDEIA IMPERIALĂ ÎN TARILE ROMANE

Geneza și evoluția ei în raport cu vechea artă românească.

(Secolele XIV-XVI)

Dumitru Năstase

L'opinion que les hommes et les puissances ont d'eux-mêmes est une vérité même lorsque les circonstances les empêchent de la transformer en réalités.

N. Iorga

Manifestările imperiale ale «domniilor» românești au atras atenția a relativ numeroși istorici. Cel care le-a scos însă sistematic la iveală a fost Nicolae Iorga. Meru preocupat de elementele de politică imperială și de succesiune bizantină din trecutul țărilor române, marce istorice a construit finalmente, cu ajutorul lor, cunoscuta sinteză Byzance après Byzance, reeditată recent. După Iorga, un aspect sau altul, o manifestare sau alta, au trezit interesul a numeroși cercetători. Analiza de față se înscrie pe aceeași linie.

Conform concepției medievale-păstrate și mai târziu – noțiunea de imperiu era echivalentă cu aceea de monarhie universală, împăratul fiind nu numai suveranul propriilor sale state, ci și șeful unei ierarhii constituite teoretic din toți ceilalți suverani ai lumii. Această doctrină o continuă fără întrerupere pe cea romană, înnoită și legitimată «pentru totdeauna» prin creștinism. Statul pe care îl numim bizantin, dar care s-a intitulat pînă în ultima sa clipă roman, a socotit pe propriul său suveran – «basileus» – ul – drept singurul

împărat veritabil, conducător de drept, în această calitate, al întregii comunități a popoarelor creștine.

Incoronarea ca «țări» a suveranilor bulgari – încă din veacul al X-lea – iar mai aproape, în 1346, aceea a lui Dușan ca «împărat al sîrbilor și al românilor» (de răsărit, n.n.), avuseser un caracter de anticipație, aceste titluri urmînd să justifice proiectele și încercările de ocupare a Constantinopolului, care era de mult înconjurat de oceanul cuceririlor turcești. Cît de înșuflețitor putea să fie factorul imperial în slujba războaiului antiotoman al unui popor mic, o arată faptul că în timpul bătăliei victorioase pe care, sub conducerea vestitulor Scanderbeg, au purtat-o un sfert de veac cu turcii, albanecii au adoptat emblema împărătească a vulturului bicefal.

După căderea Constantinopolului (1453) și a tuturor statelor sud-slave, întreaga creștinătate răsăriteană era lipsită de orice formă de viață imperială. Peste patriarhal eucenic domnea acum sultanul. Dar «e imposibil ca creștinii (cîtește ortodocșii) să aibă o biserică dar nu și împărat» (din scrisoarea patriarhului Antonie al Constantinopolului către marele cneaz Vasili al Moscovei). Se pune întrebarea: unde se găsește forțele capabile și doritoare – sau obligate să lupte în numele «reconquistei»? Se poate răspunde la întrebare fără dificultate: dintre țările ortodoxe atacate de turci continuau să viețuiască doar cele două state române, Tara Românească și Moldova.

Arta religioasă veche și scrierile vremii ne vor explica evoluția ideii imperiale în țările române.

a) «Tarigradu» împresurat de ostile otomane, păgîne, spre care înaintează, precedată de Sfînta Cruce, Cavalcada împăratului Constantin (imagine celestă de sfinți călări), precum și reprezentarea «Maicii Domnului, protectoarea moldovenilor, constituie motive de pictură, murală, pe veșminte, cărți, la aproape toate bisericile, ridicate în secolele XIV-XVI (de care ne ocupăm).

În Moldova, activitatea artistică bisericească e mai bogată decît în Tara Românească. Cătoroile lui Stefan cel Mare și ale lui Petru Rareș, sunt cele mai reprezentative în sensul ideii la care ne referim. În anul 1473, Stefan cel Mare declanșează, cu bună știință, conflictul cu imperiul otoman refuzînd tributul și atacînd pe protejatul lor, voievodul muntean Radu cel Frumos, în ostile cărui erau și ajutoare turcești. În preajma acestui atac, Stefan pune să fie reprezentat, în faimosul Tetraevanghel pe care-l dăruiește mănăstirii Humor, îngenunchiat la picioarele Fecioarei Maria – atît de importantă în iconografia antiotomană – în epilogul manuscrisului, donatorul fiind intitulat «Binecinstitorul și de Hristos iubitorul țar Io Stefan voievod, domn al țării Moldovlahiei». În 1487, anul în care Stefan cere pace, dar nu și supunere imperiului otoman, ei pune și se zidește biserica din Pătrăuți închinată brahumului «Cinstitei Cruci». Ridică o biserică, nu în cinstea unei victorii ci în ideea unei «reconquiste». În pictura interioară a acestei biserici, se înșiră ca într-un film episoade perfect legate: Recomandată de Sfîntul Constantin, Stefan primește binecuvîntarea divină pentru imperiala-i misiune (în tabloul votiv), iar pe pereții exteriori găsim Cavalcada în frunte cu Sf. Constantin și cu arhanghelul Mihai, mergînd într-o direcție indicată, din cer, de o cruce. Momentul trecerii la acțiune n-a venit decît după vreo 12 ani, cînd se încheie o coaliție antiotomană între Moldova, Polonia și Ungaria. Stefan acuză, în 1500, plata tributului și ia inițiativa declanșării ostilităților, împotriva turcilor. Simultan, începe să ridice și o biserică, la Volovăț, «întru numele înălțării cinstitei Cruci». Fațadele bisericilor nou zidite, începînd de la Volovăț, sînt amenajate pentru a fi învesmîntate cu igrăveală iconografică compozițională. Moartea lui Stefan și trecerea timpului, nu vor strămuta hotărîrea celestei trupe de cavaleri, pe care o vom regăsi, în 1541, în pictura bisericii Arbune. În fața ei, la loc de cinste pe toate bisericile lui Petru Rareș, ținta mult visată: «Tarigradu», împresurat de ostile păgîne. Vedem așa dar că Petru Rareș, moștenindu-i drepturile suverane, a preluat și idealul de luptă al părintelui său.

În Muntenia, arta religioasă bisericească este mult mai puțin încheagată decît în Moldova. Avem totuși elemente valoroase, axate pe aceeași temă. Formula împărătească o găsim, prima dată pe un hrisov, dat în 1464, de Radu cel

Frumos, mănăstiri Snagov. Ea va fi găsită apoi, pe diferite acte de danie și la mănăstiri.

Vlad Călugărul numește mănăstirea Tismana, locaș «împărătesc», Radu ce Mare, fiul său, numește «împărătescul și sfințitul locaș, mănăstirea domniei mele, numită Govora». Se știe acum că pașnicul Neagoe Basarab a pregătit cu perseverență o cruciadă care trebuia să răscolească și popoarele din Balcani, și că el a propus o alianță militară antiotomană papii Leon al X-lea. Cum și în privința planurilor militare, ca și în multe alte privințe, Neagoe continua politica înaintașului și modelului său, Radu cel Mare, care, la rândul său, aplicase principiile de domnie și de patronaj al ortodoxiei moștenite de la tatăl său, Vlad Călugărul, vom conchide, cu oarecare surprindere, că aceștiievozi, atât de pașnici, de bisericosi și de plecați turcilor, nu făceau decât să se pregătească în toate felurile, pentru a nimici stăpânirea sultanului și a se instala în locul său, loc ce se cotea că li se cuvine de drept (Emil Lăzărescu). În expresie artistică, Neagoe Basarab, este zugrăvit în veșminte împărătești, brodate cu vulturi bifecali, pe pereții ctitorilor sale sau pe icoanele pe care le comandă, și e numit voievodul «ctitor a toată Sfetagora». În biserica mănăstirii Argeș (1517), reconstruită de el, va pune cu propria mână icoane mari, bilaterale, cu sfinți militari călare, și de obicei sub copitele «aior dușmanii creștinătății, identice ca temă cu imaginile războinice din pictura exterioară moldovenească, de la Pătrăuți la Arbure. Dar cele mai elocvente probe le găsim în pisană bisericii Argeș (învățăturile lui Neagoe), în care, ctitorul ei, afirmă a cîrmui o împărăție («nu numai că mă străduiesc a cîrmui împărăția aceasta...»), alegîndu-și pildele din faptele altor împărați. Piatra de pe mormîntul lui Radu de la Afumați, ginerele lui Neagoe, prezintă — în relief plat — efigia ecvestră a voievodului, tipică cu cea a sfinților militari sculptați pe canaturile «ușilor de la mănăstirea Snagov» sau cum sînt zugrăviți la Pătrăuți, sub care se așterne o foarte lungă inscripție ce enumeră cele vreo 20 de lupte ale sale «cu agărenii». Sensul antiotoman, de cruciadă al efigiei, ne apare evident.

Sub diversitatea derutantă a formelor artistice examinate — foarte sumar se ascund decît cele două versiuni — moldovenească și multenească — ale unei concepții politice, principal aceași: concepția imperială românească.

b) Documentele oferite de scrierile vremii, sunt mai sărace decît cele de ordin artistic.

Cronicile slavo-moldovenești din secolele al XV-lea și al XVI-lea ne desvăluie numeroase argumente. Faimoșii Macarie, Eftimie și Azarie vor intitulă țara pe toți suveranii moldoveni ai veacului al XVI-lea. Rar — dar foarte semnificativ — acest titlu este utilizat de letopisetul oficial al lui Stefan cel Mare. După varianta cea mai completă și mai «autentică» a cronicii de curte a lui Stefan cel Mare — «letopisetul anonim al Moldovei» — domnii moldoveni devin și țari, începînd de la Alexandru cel Bun.

Cronicile muntenești de aceeași vechime cu cele moldovenești nu-sau păstrat, dar «Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie» nu sînt decît un lung text cripteimperial. Dar Neagoe purta acest titlu nu numai din partea susușilor săi ci și a din partea unor reprezentanți dintre cei mai autorizați ai patriarhiei ecumenice și ai centrelor monastice din Balcani. Astfel, Manuil din Corint, mare rector al patriarhiei, i se adresează în scris cu formula: «Prea înălțate, prea smălucite, prea evlavioase și prea ortodoxe domn Ioan Neagoe, mare voievod și împărat și autocrat al întregii mari Ungrovlahii».

BISERICA CATOLICA ROMANA

Biserica este și ea a formă de cultură și ea atare o instituție socială, făcînd parte din structura politico-juridică a oricărei colectivități organizate.

Ea comportă deci elaborarea și aplicarea unei politici-bisericesti, care, în cazul nostru, din pasivă trebuie să devină activă și dinamică.

Si, prin canalul educativ bisericesc se introduce și se menține o mentalitate sovînică, iredentistă, necorespunzătoare realității politico-juridice statale românești și a oricărei alte organizații statale europene. Ea condiționează noile generații într-o lumină falsă, producînd nefericiți, nemulțumiți, cu inima în afara hotarelor, cu o viziune greșită asupra poziției țecăruia, ca «cetățean român» și ca «național minoritar» în a cărui caracterizare națională intră și religia, respectiv biserica. Pasivitatea noastră ajunge să devină culpă.

Biserica Catolică în România trebuie să fie românească și nu străină, «nemțească» sau «ungurească», cum i se mai spune. Acestea sînt și directivele Vaticanului, conform concesiunii de celebrare a liturghiei în limba țării respective, fără a exclude în mod excepțional și alte limbi.

Limba română ca limbă vehiculară în bisericile catolice a devenit și o necesitate, deoarece tinerile generații de minoritari unguri nu mai știu nemțește și cei germani nu mai știu ungurește. Iată de ce în bisericile catolice din țară trebuie să se facă slujba și predicile în limba română. E o ofensă adusă țării a nu se face acest lucru, fie din neștire, fie din intenție, fie din ordin, bazat pe o politică complet greșită, fără viziune realistă.

Dacă s-a ajuns, în trecut, la absurdități ca aceea de a interzice și chiar a pedepsi preoți care au făcut slujbe și predici românești în bisericile catolice spre a «apăra biserica ortodoxă» (de ce pericol?). Azi o astfel de greșală trebuie corectată fără întârziere de inșei Departamentul Cultelor, printr-o circulară potrivită, asigurînd libertatea bisericăscă și îndatoririle religioase, în România.

Justin Oecumenicul

CALEIDOSCOP

REVISTA "TRIBUNA ROMANIEI"

La 15/XI 1972 a apărut primul număr din Tribuna României, revistă editată la București de Asociația «România». Oglîndă a realităților actuale de pe pămîntul românesc, oglîndă a dorurilor și nostalgiilor românilor «de departe», loc de înîmîrare a acestora, între ei și cu țara, revista își propune să aducă în și prin paginile sale pe toți care se simt «uniți în cuget și simțiri, sub aceeași aripă de flăcăi care se cheamă România».

Bogat în corpondențe primite de la români de preturîndeni (Noua Zeelandă, Israel, Australia, R.F. a Germaniei, etc.), bogat în comentarii, primul număr chiar vorbește despre structura generală a revistei: se publică aici interviuri, informații științifice, artistice, culturale, literare, informații despre prezențe românești în lume, literatură (în română și în traducere), se descriu vechi darine românești, se subliniază limile noi, moderne ale civilizației românești.

Așa dar, un loc de întîlnire, de cunoaștere, de restabilire a unor contacte, a unor tradiții, revista își anunță cititorilor adresa, pentru corespondență: Postal Box 540-București I, România.

D. Irimia

Adrese. Această Foarte se învîrte în abonament celor ce fac parte din Neamul Românesc și se simt legați prin sînge, abonamentul va fi un omagiu al MRUE. Pentru a evita pierderea inutile a toți cei ce o primesc sunt rugați ca înștiințarea să fie veșnică a trimite o simplă cartă postală, la nevoie chiar dactilografată spre a servi ca fișă, confirmînd adresa și primirea ei.

Redacțional. Toți aceia care sunt în măsură de a semna inițiative și activități cu caracter european în cadrul celorlalte grupuri românești precum și știri culturale dela cei ce aparțin neamului nostru (desi cetățeni leali ai unor state, sunt rugați să trimită la redacția acestei Foi comunicări dense de conținut dar într-o formă sintetică, nedepășind o pagină dactilografată, asupra unui subiect. Se acceptă subiecte diverse. (Via Larga 11, Milano, Italia).